

ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасне суспільство формується в умовах активних аксіологічних змін, перегляді на новому рівні вимог принципів гуманізації та демократизації, що значною мірою позначається й на реалізації компетентнісного підходу в освіті. На цьому підґрунті відбувається й визначення підходів до формування соціальної компетентності майбутніх фахівців. Саме рівень цієї компетентності значною мірою впливає на гідну поведінку людини в різних соціальних ситуаціях. Особливого значення її сформованість набуває у фахівців соціальної сфери, основне завдання професійної діяльності яких пов'язане зі складними проблемами розв'язання різноманітних соціальних ситуацій. Таким чином, якщо для переважної більшості фахівців соціальна компетентність пов'язана з групою «м'яких навичок» («soft skills»), то для майбутніх фахівців соціальної сфери вона є основою для здобуття вже «hard skills», тобто професійних навичок.

Проблема формування соціальної компетентності активно вивчається закордонними дослідниками, серед яких М. Горенбург, А. Дітце, Ю. Кеннінг, К. Монахан, М. Монієр, К. Србені, Т. Тшоп, Г. Хан та інші. Питання формування аналізованої компетентності здобувачів освіти у період їхньої професійної підготовки у центрі уваги таких українських науковців, як Н. Бобрич, Н. Глебова, О. Грибанова, І. Зарубінська, О. Субіна, Г. Хлипавка, І. Шпичка та інших.

Аналіз напрацювань цих науковців дозволив встановити відсутність єдиних підходів щодо визначення суті соціальної компетентності. Свого часу німецький дослідник Г. Рот, який вперше увів це поняття в науку, розглядав цю компетентність як таку, що відображає сферу взаємодії з іншими людьми. У цьому ж контексті її розуміє і Я. Лукацька, яка наголошує, що соціальна компетентність – це здатність встановлювати певну соціальну взаємодію з урахуванням позицій інших особистостей, що спрямована на співпрацю, роботу в команді, прояв комунікативних навичок, умінь приймати рішення, усвідомлювати власні потреби та цілі, визначати особистісні ролі в суспільстві [1, с. 52].

О. Субіна розглядає соціальну компетентність як у широкому розумінні з позиції можливостей реалізації людиною соціальних функцій у межах соціальних норм, так і в вузькому – як здатність до ефективної взаємодії з іншими людьми з тим, щоб вирішувати професійні й особисті питання [2, с. 73–74]. Саме другий аспект суті цієї компетентності й був у зоні особливої уваги авторів. На нашу думку, соціальна компетентність фахівців соціальної сфери визначається їхнім бажанням йти на контакт з іншою людиною, вмінням співпрацювати з нею особисто та в команді, емпатією, терпінням, відкритістю, бажанням допомогти, відданістю справі, спільною відповідальністю, щирістю, толерантністю та наполегливістю.

Низка дослідників схиляється до думки, що моделювання та вимірювання соціальної компетентності може бути можливим лише за умови, якщо при цьому основна увага приділятиметься основним «соціальним та емоційно-когнітивним диспозиціям», а не соціальній поведінці [3]. На цю тезу враховували й ми при визначенні підходів для її вимірювання. Але при цьому все ж таки ми вважаємо, по вимірювання поведінкових реакцій майбутніх фахівців соціальної сфери слід також брати до уваги.

Встановлено, що соціальну компетентність аналізованого контингенту можна вимірювати різними методами. Розглянемо їх детальніше.

Соціальні завдання та зразки робіт. Висновки про рівень сформованості соціальної компетентності можна отримати, спостерігаючи за поведінкою майбутнього фахівця соціальної сфери в різних соціальних ситуаціях або практичних завданнях. При цьому, наприклад, можна використовувати рольові або групові вправи для спостереження за взаємодією та спілкуванням їхніх учасників.

Рольове моделювання з відео зворотом. При цьому відтворюються сценарії, в яких учасники мають застосовувати соціальні навички. Реалізація такої взаємодії фіксується на відео та потім аналізується з метою визначення рівня сформованості соціальної компетентності. Отримані у результаті аналізу зауваження та побажання від викладачів та одногрупників допомагають майбутньому фахівцю усунути визначені недоліки.

Техніки моделювання поведінки. Передбачається навчання соціальним навичкам через спостереження та наслідування відповідних прикладів. Подальша робота полягає у визначенні свідомих соціальних та емоційно-когнітивних диспозицій щодо застосування засвоєних технік.

Самооцінка. При її проведенні учасники оцінюють власні соціальні навички. Однак слід враховувати те, що самооцінка може бути суб'єктивною, тож цей метод слід комбінувати з іншими.

Зовнішні оцінки. Керівники закладу освіти, викладачі, одногрупники тощо можуть оцінити, наскільки якісно сформована соціальна компетентність у майбутнього фахівця. Ці оцінки можуть надати цінну інформацію та стати підставою для її коригування. При цьому можуть бути корисними такі методи, як опитування та анкетування.

Запропоновані підходи було взято за основу проведення дослідницької роботи в приватному технікумі соціальних та медсестринських професій «Пегасус», який знаходиться у Німеччині. Цю роботу ми розглядаємо як напрям наших подальших досліджень.

Література:

1. Лукацька Я. С. Аналіз поняття «соціальна компетентність особистості» в українських та зарубіжних наукових працях. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля*. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. 2021. № 1 (21). С. 49–53.

2. Субіна О. О. Формування соціальної компетентності майбутніх викладачів гуманітарних спеціальностей в умовах магістратури: дис. ... канд. пед. наук / Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова. Київ. 2015. 248 с.

3. Monnier M., Tschöpe T., Srbeny C. et al. Occupation-specific social competences in vocational education and training (VET): the example of a technology-based assessment. *Empirical Res Voc Ed Train*, 10 (2016). URL: <https://doi.org/10.1186/s40461-016-0036-x>.